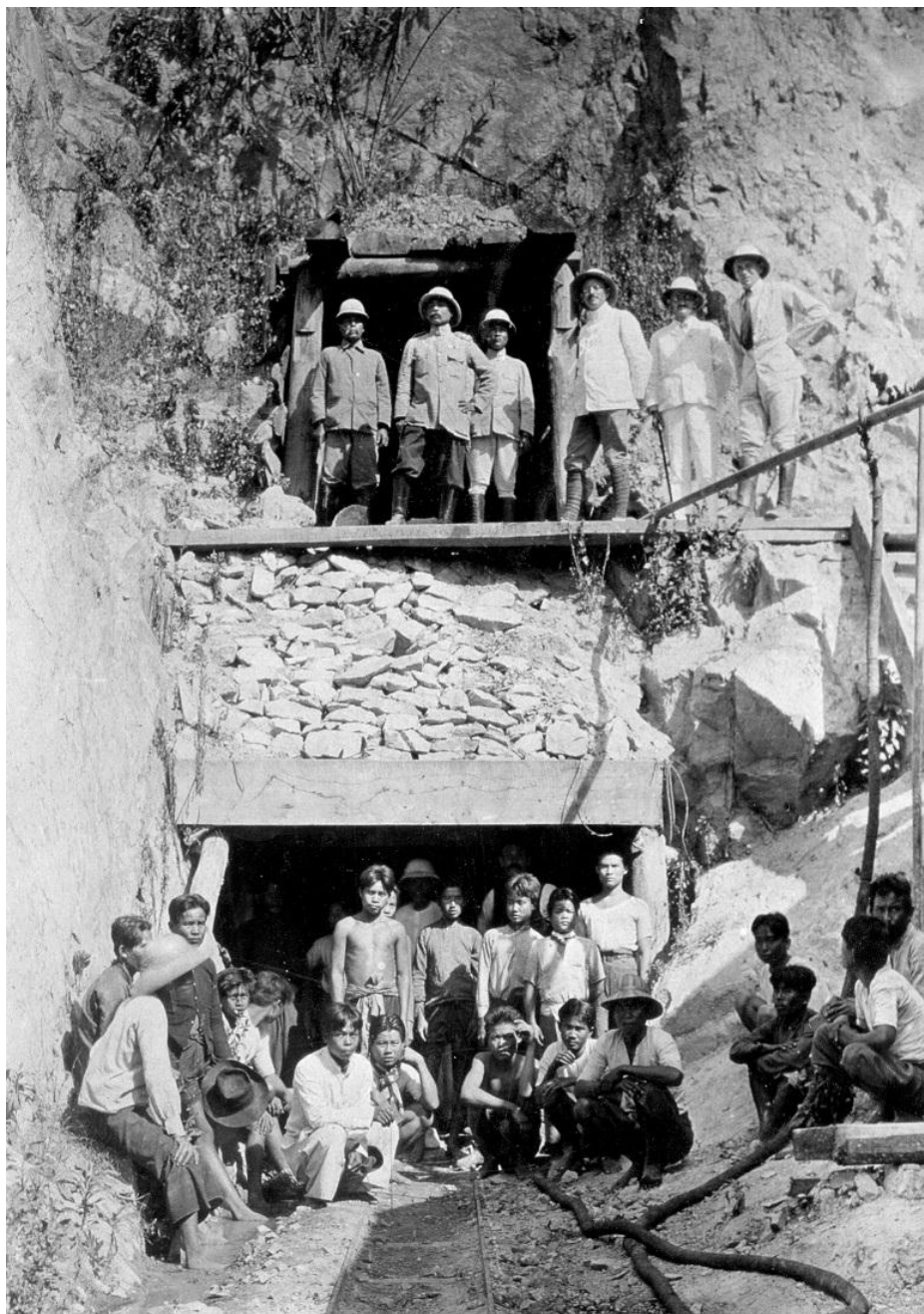

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเมืองนครลำปาง : หลังสนธิสัญญาเบาว์ริง ถึง พ.ศ. 2503

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

บทนำ

เมืองนครลำปาง ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบนของสยาม ก่อนปี พ.ศ. 2443 เมืองนครลำปางอยู่ในฐานะหัวเมืองประเทศราชของสยามโดยมีเจ้าเมืองหรือเจ้าผู้ครองนครลำปางเป็นผู้ปกครองสูงสุด เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสยาม เจ้าเมืองลำปางจึงมีหน้าที่ส่งต้นไม้เงิน ต้นไม้ทอง และเครื่องบรรณาการต่อกษัตริย์สยามทุกๆ สามปี แต่หลังจากปี พ.ศ. 2443 สยามประสบความสำเร็จในการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง รูปแบบการปกครองภาคเหนือจึงเปลี่ยนจากหัวเมืองประเทศราชเป็นมณฑลเทศาภิบาลโดยมีข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลสยามขึ้นมาปกครองเมืองนครลำปางร่วมกับเจ้าผู้ครองนครลำปางภายใต้รูปแบบการปกครองที่เรียกว่า “สภาเค้าสนามหลวง” โดยมีข้าหลวงประจำเมืองนครลำปางมีอำนาจสูงสุดในการปกครอง หลังจากทีปฏิรูปการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาลแล้ว พบว่าสยามสามารถจัดระเบียบทางการเงิน และการคลัง ในเมืองนครลำปางได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้หลังปี พ.ศ. 2443 สยามจะประสบความสำเร็จในการจัดการผลประโยชน์ และจัดระเบียบการคลังของเมืองนครลำปางได้ แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการค้าในภาคเอกชนอื่นๆ ยังอยู่ภายใต้อิทธิพล หรือ การครอบงำของพ่อค้าชาวพม่า เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของมณฑลพายัพยังต้องพึ่งพิงการค้าขายกับประเทศพม่าซึ่งมีฐานะเป็นเมืองอาณานิคมของอังกฤษ และอังกฤษพยายามแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคเหนือด้วยเช่นกัน โดยอังกฤษมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมวัตถุดิบส่งกลับไปยังประเทศตนตลอดจนอาณานิคมของตน

รูปที่ 1 จากหน้าที่แล้ว การขุดเจาะอุโมงค์ขุนตาน รอยต่อระหว่างลำปางและลำพูน
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ความพยายามในการแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคเหนือของ
อังกฤษ เห็นได้จากอังกฤษบังคับให้สยามทำสนธิสัญญาที่แยกจากสนธิ
สัญญาเบาว์ริง (พ.ศ.2398) ดังนั้นรัฐบาลสยามจึงต้องลงนามใน
สนธิสัญญาเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2416 และแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2426
เพื่อให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่ชาวอังกฤษ และคนในบังคับอังกฤษ
ที่เข้ามาประกอบกิจการป่าไม้ในภาคเหนือ นอกจากนี้อังกฤษยังแต่งตั้ง
รองกงสุลมาประจำที่เมืองเชียงใหม่ และ น่าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2448 ได้
แต่งตั้งรองกงสุลมาประจำที่ลำปาง เชียงราย และยกเลิกรองกงสุล
ประจำเมืองน่าน สืบเนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์ของภาคเหนือตอนบน
มีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่า และ รัฐฉาน จึงทำให้อิทธิพลของพ่อค้า
พม่า และพ่อค้าอินเดียมีอยู่สูงมากในเมืองนครลำปาง การค้าที่เกิดขึ้นเป็น
การค้าระหว่างประเทศมากกว่าการค้าภายในประเทศ เมืองนครลำปางจึง
เป็นแหล่งระบายสินค้าสำเร็จรูปที่สำคัญของอังกฤษ ซึ่งสินค้าเหล่านั้นนำ
ขึ้นที่ ท่าเรือมะละแหม่ง ประเทศพม่า หลังจากนั้นจึงบรรทุกวัวต่างและ
ม้าต่างเพื่อเดินทางเข้าสู่เมืองนครลำปาง

แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากปี พ.ศ. 2463 เป็นต้นมาพบว่า
เศรษฐกิจของเมืองนครลำปางอยู่ในการครอบงำของชาวจีนเกือบทั้งหมด
ได้แก่ กิจการร้านค้าทั่วไป ธุรกิจโรงสีและการค้าข้าว กิจการป่าไม้
โรงเลื่อย และ การค้าแร่ ฯลฯ ดังนั้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2481 เมื่อจอม
พล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินนโยบาย
“ไทยนิยมทางเศรษฐกิจ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดบทบาททางเศรษฐกิจ
ของชาวจีนลง ในช่วงเวลานี้เกิดการก่อตั้งบริษัท หรือ วิสาหกิจ ที่
ดำเนินการโดยรัฐ เช่น บริษัทลำปางจังหวัดพาณิชย์ แต่อย่างไรก็ตามการ
ดำเนินนโยบายไทยนิยมทางเศรษฐกิจในช่วงแรกนี้ ยังไม่รุนแรงนัก
จนกระทั่งปี พ.ศ. 2486 เมื่อนโยบายไทยนิยมทางเศรษฐกิจถูกนำมาใช้

อย่างเข้มงวดมากขึ้น รัฐบาลไทยออกประกาศให้มีเขตหวงห้าม หรือเขต
ปลอดชาวต่างด้าวขึ้นในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคเหนือ ซึ่งจังหวัดลำปางเป็น
หนึ่งในหก ที่ถูกประกาศเป็นเขตหวงห้ามและบังคับให้ชาวต่างด้าว
โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีน ต้องอพยพออกจากพื้นที่ภายในระยะเวลา 20
วัน ดังนั้นเพื่อที่จะเข้าใจถึงภาพรวมของเศรษฐกิจในจังหวัดลำปาง ตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2443 -2503 การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งความสนใจไปที่กลุ่มคนจีน
เนื่องจากชาวจีนเป็นกลุ่มสำคัญ ที่ครอบงำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ
จังหวัดลำปางมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีคำถามในการวิจัย
ที่สำคัญ คือ ปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมให้ชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองนคร
ลำปาง และ ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางมีการปรับตัวอย่างไร
ภายใต้ต้นนโยบายไทยนิยมทางเศรษฐกิจ ที่มีเป้าหมายเพื่อกำจัดอิทธิพล
ทางการค้าของชาวจีนโดยตรง แต่ชาวจีนในลำปางสามารถปรับตัวได้
และประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังสืบ
ทอดธุรกิจของตนต่อไปได้ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

นอกจากบทนำ และบทสรุปแล้ว การศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์
เศรษฐกิจเมืองนครลำปาง: หลังสนธิสัญญาเบาว์ริง ถึง พ.ศ. 2503
ประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของเมืองนครลำปาง โดยแบ่ง
ตามช่วงเวลาหรือเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ การมาถึงของรถไฟสายเหนือ
สงครามโลกครั้งที่สองและนโยบายไทยนิยมทางเศรษฐกิจในสมัยจอมพล
ป. พิบูลสงคราม ดังนั้นเนื้อหาของบทความนี้จึงประกอบด้วย (1) ลักษณะ
ทางเศรษฐกิจ การค้าในมณฑลพายัพ และ เมืองนครลำปางช่วงปี พ.ศ.
2443 – 2458 (2) ลักษณะทางเศรษฐกิจของเมืองนครลำปางเมื่อรถไฟ
มาถึง และ (3) สงครามโลกครั้งที่สองและนโยบายไทยนิยมทางเศรษฐกิจ

I ลักษณะทางเศรษฐกิจ การค้าในมณฑลพายัพ และ เมืองนคร ลำปางช่วงปี พ.ศ. 2443 – 2458

จากการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ การค้า ในมณฑลพายัพ
และเมืองนครลำปางช่วงปี พ.ศ. 2443 – 2458 แสดงให้เห็นว่าสยามยังไม่ว่าง
ประสบความสำเร็จในการครอบงำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในมณฑลพายัพ
ซึ่งสืบเนื่องมาจากเหตุผลสำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ ลักษณะ
ภูมิประเทศ ที่เอื้อให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือสามารถที่จะ

เดินทางข้ามพรมแดนเข้าไปยังประเทศพม่า และรัฐฉานได้ง่ายกว่าที่จะเดินทางมายังสยามตอนกลาง ในขณะนั้นต้องอาศัยการเดินทางโดยเรือเท่านั้น ถึงแม้จะเป็นการล่องเรือตามกระแสน้ำ แต่ก็ต้องใช้เวลานานและพบกับอุปสรรคของการเดินทางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง ประการที่สอง คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในมณฑลพายัพในช่วงเวลานั้นส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า ลาว (ชนพื้นเมือง) ขมุ และฉาน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับเส้นทาง และสามารถสื่อสารกับประชาชนในพม่าได้เป็นอย่างดี และประการสุดท้าย คือ ข้อกำหนดหรือกฎหมายที่ออกโดยรัฐบาลสยาม ที่เอื้อต่อการติดต่อค้าขายกับพม่า ได้แก่ การตกลงกันระหว่างรัฐบาลสยามกับรัฐบาลอังกฤษในปี พ.ศ. 2399 เรื่องการใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยนสินค้า อนุญาตให้ใช้เงินแถบ(รูป) เงินแท่ง ทองแท่ง และ เงินบาทเป็นสื่อกลางในการซื้อขายสินค้าระหว่างพ่อค้าอังกฤษคนในบังคับอังกฤษกับประชาชนในภาคเหนือได้¹ เนื่องจากเงินบาทมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการแลกเปลี่ยน อีกทั้งมีบริษัทอังกฤษซึ่งใช้เงินรูปีมาดำเนินธุรกิจในพื้นที่นี้เป็นจำนวนมาก ประกอบกับความตกลงโดยพระบรมราชโองการระหว่างสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ และ เซอร์ เออร์เนสต์สตาเติวท์ ซึ่งลงนามในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2430 กำหนดให้มีการเปิดการค้าเสรี² (Free Overland Trade) ระหว่างด่านแม่สลอด ในเมืองระแหง กับพรมแดนพม่า ส่งผลให้สินค้านำเข้าจากพม่าไม่ต้องเสียภาษีนำเข้า สินค้าต่างประเทศที่ผ่านเข้ามาทางด่านแม่สลอด มีราคาถูกกว่าสินค้านำเข้าผ่านท่าเรือจากกรุงเทพ

นอกจากนี้ การศึกษาภาพรวมของเศรษฐกิจของภาคเหนือในช่วงปี พ.ศ. 2443 พบว่า สินค้าสามารถเข้าสู่ภาคเหนือได้โดยสองเส้นทางหลัก คือ เส้นทางการค้าทางบก และ เส้นทางการค้าทางน้ำ สำหรับเส้นทางการค้าทางบกในมณฑลพายัพแบ่งเป็น 2 เส้นทางใหญ่

¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 คค. 26/13. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงคมนาคม เรื่อง กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2399)

² สยามได้ประกาศยกเลิก ข้อกำหนดนี้ในวันที่ 6 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2467 ซึ่งเป็นการลดอิทธิพลทางการค้าของพม่าในพื้นที่ภาคเหนืออย่างสิ้นเชิง

ได้แก่ (1) เส้นทางการค้าทางบกระหว่างมณฑลยูนนาน ประเทศจีน และ เมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่า ซึ่งเรียกว่า การค้าทางไกล พ่อค้าที่ทำการค้าทางไกลส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวยูนนาน พ่อค้าเหล่านี้จะนำ เมี้ง ใบชา ผ้าฝ้าย ผ้าไหม เครื่องทองเหลือง บรรทุกมาต่าง วัวต่าง หรือ ล่อ เพื่อเข้ามาขายในมณฑลพายัพ (2) เส้นทางการค้าทางบกระหว่างมณฑลพายัพ และเมืองมะละแหม่ง การค้าลักษณะนี้มีจุดเริ่มต้นจากมณฑลพายัพ โดยพ่อค้าส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า และ ชาวอินเดีย จะนำสินค้าจากมณฑลพายัพไปขายยังมะละแหม่ง และหากกลับได้นำสินค้าจากมะละแหม่งมาขายในมณฑลพายัพ สินค้าที่พ่อค้าชาวพม่า และ ชาวอินเดียนำออกไปขายได้แก่ เงินรูปี และ วัวควาย ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เงินรูปี ผ้าฝ้ายสำเร็จรูป ผ้าไหม และ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

ส่วนการค้าทางน้ำระหว่างมณฑลพายัพ กับ กรุงเทพฯ พบว่าเป็นเส้นทางค้าที่สำคัญอีกเส้นทางหนึ่ง โดยสินค้าที่นำเข้าทางน้ำได้แก่ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม สินค้าสำเร็จรูป สินค้าอุปโภค บริโภคต่างๆ น้ำมัน อาหารแห้ง และเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ถึงแม้ไม่มีบันทึกที่ชัดเจนถึงมูลค่าการค้าทางน้ำระหว่างภาคเหนือกับกรุงเทพฯ แต่อย่างไรก็ตามประมาณการได้ว่า มูลค่าการนำเข้าสินค้าสำเร็จรูป สินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆจากต่างประเทศ คิดเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของการนำเข้าสินค้าผ่านเส้นทางบก³ ส่วนสินค้าออกที่สำคัญได้แก่ ของพื้นเมือง ของป่า เช่น ครั่ง เขาสัตว์ หนังสัตว์ นอกจากนี้พบว่าพ่อค้าที่ทำการค้าขายทางเรือส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวจีน เนื่องจากชาวจีนมีความสัมพันธ์ หรือ มีการสร้างเครือข่ายทางการค้ากับชาวจีนในกรุงเทพฯ นอกจากของพื้นเมือง และ ของป่าแล้ว ไม้สักยังเป็นสินค้าออกที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง แต่เนื่องจากการค้าไม้สักต้องใช้เงินในการดำเนินการสูงมาก จึงทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้อยู่ภายใต้การดำเนินงานของบริษัทต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างบริษัทอังกฤษ ซึ่งไม้สักเหล่านี้จะถูกส่งตามลำน้ำสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยา จนกระทั่งถึงปากน้ำโพ และจากนั้นจึงถูกส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ

³ Annual Series. Diplomatic and Consular Reports. Siam. Report for the Year 1909 on the Trade of the Consular District of Bangkok.

เนื่องจากการค้าของภาคเหนือยังเกี่ยวข้องกับเมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่า อีกทั้งการมีบริษัทอังกฤษเข้ามาดำเนินธุรกิจในภาคเหนือ ทำให้เงินตราที่ใช้หมุนเวียนในภาคเหนือในช่วงปี พ.ศ. 2443 - 2458 นั้นประกอบด้วยเงินสองสกุล คือ (1) เงินบาทที่ออกโดยรัฐบาลสยาม และ (2) เงินรูปีที่ออกโดยรัฐบาลอินเดีย ช่วงปี พ.ศ. 2443-2449 ก่อนที่รถไฟจะมาถึงจังหวัดพิษณุโลก พบว่าเงินรูปีเป็นเงินสกุลหลักที่มีความสำคัญมาก แต่อย่างไรก็ตามหลังจากที่รถไฟมาถึงจังหวัดพิษณุโลกแล้ว พบว่าเงินบาทเริ่มมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นในฐานะสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า และ บริการ พ่อค้าในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของมณฑลพายัพ หันมาทำการค้ากับกรุงเทพฯ มากขึ้น จึงทำให้เงินบาทแข็งค่าขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเงินรูปี และนอกจากนี้ยังพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2450 - 2457 เป็นต้นมา เงินรูปี 100 รูปี สามารถแลกเงินบาทได้เพียง 84-95 บาทเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าเงินรูปีลดค่าลงหลังจากที่เปิดการเดินรถไฟในภาคเหนือ

รูปที่ 2 เรือหางแมงป่องหรือเรือแม่ปะที่ใช้ติดต่อค้าขายทางน้ำ
ที่มา : คุณสุวภรณ์ ชูโต

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ จึงดึงดูดให้คนต่างชาติ โดยเฉพาะชาวยุโรป เข้ามาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมป่าไม้ ดังนั้นสภาพสังคมของลำปางในช่วง พ.ศ. 2443 - 2458 จึงประกอบด้วยกลุ่มบุคคลหลายเชื้อชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ ได้แก่ ชาวยุโรป ชาวอเมริกัน ชาวพม่า ชาวอินเดีย ชาวจีน ตลอดจนชาวพื้นเมือง เช่น ขมุ ตองสူ ไทใหญ่ กะเหรี่ยง เป็นต้น ถึงแม้จะมีกลุ่มคนหลายกลุ่มอาศัยอยู่ในลำปาง แต่อย่างไรก็ตามพบว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของคนเพียงสามกลุ่มเท่านั้น คือ ชาวยุโรป ชาวพม่า และชาวจีน โดยชาวยุโรปครอบงำกิจกรรมทางด้านการป่าไม้ ส่วนใหญ่แล้วชาวอังกฤษจะเลือกจ้างหัวหน้าคนงานที่เป็นชาวพม่า หรือ คนพม่าในบังคับอังกฤษเพื่อดูแลคนงานที่ทำหน้าที่ตัดไม้ ซึ่งคนงานเหล่านั้นได้แก่พวกขมุ และ ตองสူ เป็นต้น ส่วนทางด้านชาวจีนพบว่ามีบทบาทสูงมากในเรื่องของการการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าทางน้ำกับกรุงเทพฯ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเปิดการเดินรถไฟมาถึงจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าพ่อค้าชาวจีนในเมืองลำปาง เริ่มหันมาทำการขนส่งสินค้าแบบผสมระหว่างรถไฟ กับ เรือ เนื่องจากการขนส่งแบบผสมช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

จากลักษณะความได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการทำการค้าทั้งการค้าทางบก การค้าทางน้ำ ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้สักในเมืองนครลำปาง จึงทำให้ชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองนครลำปางมากขึ้น โดยเฉพาะชาวจีนไหหลำ และ ชาวจีนแคะซึ่งเป็นชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองนครลำปาง จึงทำให้เมืองนครลำปางมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเชียงใหม่ และลำพูน คือ ชาวจีนที่เริ่มวางรากฐานทางกิจการค้าในลำปาง ล้วนแล้วแต่เป็นชาวจีนไหหลำ และ ชาวจีนแคะ ไม่ใช่ชาวจีนแต้จิ๋ว เนื่องจากชาวจีนแต้จิ๋วมักเลือกตั้งถิ่นฐานในเมืองที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ดังนั้นเมืองนครลำปางจึงไม่ได้ดึงดูดชาวจีนแต้จิ๋วให้อพยพมาอาศัยอยู่ในยุคแรกๆ มีแต่เพียงชาวจีนไหหลำ และ ชาวจีนแคะเท่านั้นที่เลือกตั้งถิ่นฐานในเมืองนครลำปาง ชาวจีนเหล่านี้อพยพเข้าสู่เมืองนครลำปางโดยการเดินทางทั้งทางน้ำและทางบก และเลือกตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า “ตลาดจีน” ชาวจีนใน

ลำปางยุคนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับใหญ่ตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม คือ

(1) ชาวจีนระดับสูง เป็นผู้ที่มีทุนทรัพย์มาก ดำรงตำแหน่งเจ้าภาชีนายอากร และดำเนินกิจการป่าไม้ ซึ่งได้รับสัมปทานจากเจ้าผู้ครองนครลำปาง ดังนั้นชาวจีนระดับสูงในลำปางจึงมีไม่มากนัก เช่น เจ้าสัวฟอง

(2) ชาวจีนระดับกลาง เป็นชาวจีนที่ใช้วิชาชีพในการประกอบอาชีพ ชาวจีนเหล่านี้มีทุนทรัพย์บ้าง แต่ไม่มากเท่าชาวจีนระดับสูง และท้ายที่สุดชาวจีนระดับกลางสามารถเลื่อนฐานะเป็นเจ้าของกิจการร้านค้าต่างๆ

(3) ชาวจีนระดับล่าง เป็นชาวจีนที่ใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ แต่เนื่องจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ ทำให้ชาวจีนเหล่านี้ประกอบอาชีพโดยการเป็นกสิกรรับจ้างขนสินค้าตามท่าเรือตลาดจีน หรือ เป็นลูกจ้างทำงานในกิจการป่าไม้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ชาวจีนในลำปางทั้ง 3 ระดับ ยังตระหนักซึ่งความเป็นชาวจีนอย่างเห็นได้ชัด และไม่ลืมแผ่นดินจีน ดังนั้นเมื่อมีโอกาสนัก ชาวจีนในลำปางจึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับปฏบัติจีนไ้ที่เกิดขึ้นในแผ่นดินจีน โดยให้การช่วยเหลือทั้งกำลังแรงงาน และ ทุนทรัพย์

II ลักษณะทางเศรษฐกิจของเมืองนครลำปางเมื่อรถไฟมาถึง

การมาถึงของรถไฟในลำปาง สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนครลำปาง ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ประการสำคัญ คือ (1) รถไฟทำให้การติดต่อระหว่างลำปางกับกรุงเทพฯ สะดวกรวดเร็วขึ้น (2) การมาถึงของรถไฟทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองจากตลาดจีน หรือ ชุมชนจีนแห่งแรก ไปสู่ ตำบลสบตุ๋ย หรือ ชุมชนจีนแห่งที่สอง (3) หลังจากทีรถไฟมาถึงทำให้เมืองนครลำปางกลายเป็นศูนย์กลางการค้าในภาคเหนือ ส่งผลให้ปริมาณสินค้า และชนิดของสินค้าทั้งเข้าและออกจากลำปางมีมากขึ้น (4) การคมนาคมโดยทางรถไฟส่งผลให้การค้าขายข้ามพรมแดนระหว่างลำปาง และ พม่าลดน้อยลงในขณะที่การค้ากับสยามเพิ่มมากขึ้น การมาถึงของรถไฟมิได้นำมาเพียงแต่สินค้าที่หลากหลาย และมีจำนวนมหาศาลเท่านั้น แต่ได้นำพาโอกาสของชาวจีนจำนวนมากขึ้นมาประกอบอาชีพในลำปาง ชาวจีนเหล่านี้เองที่สร้างผลกระทบที่สำคัญของการค้าในลำปางที่แต่เดิม ส่วนใหญ่เป็นบริษัท

อังกฤษ และพ่อค้าชาวพม่า ชาวจีนอาศัยความสามารถทางการค้า ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าคนกลางเพื่อตอบสนองต่อความต้องการสินค้า ของตลาดในกรุงเทพ โดยใช้ช่องทางความสามารถของตนที่เคยทำการ ค้าขายในกรุงเทพฯ มาเป็นความได้เปรียบพ่อค้าพม่าในท้องถิ่นซึ่งเคยชิน กับการค้าทางไกลแบบเก่าสู่เมืองมะละแหม่ง ความสามารถของชาวจีน ในการค้า และการติดต่อค้าขายกับกรุงเทพฯ ที่สะดวกรวดเร็วและมี ปริมาณมากขึ้น ทำให้การค้ากับเมืองในพม่าและการใช้เงินรูปีค่อยๆหมด ความสำคัญลง

ดังนั้นชาวจีนจึงสามารถครอบครองการค้าส่วนใหญ่ของลำปาง เช่น การค้าข้าว ธุรกิจโรงสี การค้าครั่ง กิจการโรงฟอกหนัง และ การเข้า ครอบครองหุ้นของกิจการโรงไฟฟ้า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2470 เป็นต้นมา คงเหลือเพียงกิจการป่าไม้เท่านั้นที่คนจีนยังไม่สามารถเข้าถึง และคงอยู่ใน มือของบริษัทอังกฤษและชาวพม่าเท่านั้น

สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับความเจริญเติบโตทางการค้าของชาวจีนใน ลำปาง คือ การรวมกลุ่มสังคมของคนจีนที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน มีการ พัฒนาจากสโมสรจีนประจำ และห้องอ่านหนังสือพิมพ์ กลายเป็น โรงเรียนจีนที่เป็นทางการมากขึ้น ด้วยการจดทะเบียนก่อตั้งอย่างถูกต้อง ได้แก่โรงเรียนยกสาย ของกลุ่มภาษาไทหล่า ซึ่งเป็นชาวจีนกลุ่มที่ใหญ่ และมีอิทธิพลของจังหวัดลำปาง และ โรงเรียนฮั่วเคี้ยวของกลุ่มจีนภาษา อื่นๆ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากชาวจีนในเชียงใหม่ในการฝ่าฟันอุปสรรค จนกระทั่งก่อตั้งโรงเรียนฮั่วเคี้ยวได้สำเร็จ ถึงแม้รัฐบาลสยามจะมีการเริ่ม เข้าควบคุมโรงเรียนจีนในลำปางอย่างจริงจัง เพราะกลัวอิทธิพลของ ชาตินิยมจีน และก๊กมินตั๋ง แต่โรงเรียนเหล่านี้สามารถอยู่รอดมาได้ และ เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจีนที่เผยแพร่ความรู้ ความคิด ตลอดจนอุดมการณ์ ทางด้านการเมืองของชาวจีนจากรุ่นสู่รุ่น

รูปที่ 3 ความคึกคักของย่านขนส่ง สถานีรถไฟ
ที่มา : คุณบุญเขต ลิ้มสวัสดิ์

III สงครามโลกครั้งที่สองและนโยบายไทยนิยมทางเศรษฐกิจ

ในช่วงทศวรรษ 2470 เป็นช่วงเวลาที่สยามมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วงหลังปี พ.ศ. 2475 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาล

ไทยในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่า “คนจีน” เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากกิจการค้าทั้งหมดล้วนตกอยู่ในการจัดการของชาวจีนแทบทั้งสิ้น เมื่อรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา ขึ้นบริหารประเทศในปลายปี พ.ศ. 2476 (ค.ศ.1933) พบว่ามีการกีดกันคนจีนออกจากการทำอุตสาหกรรม และ พยายามส่งเสริมให้คนไทยทำอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้น โรงงานน้ำตาลไทย (ลำปาง) จึงเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2480 เนื่องจากจังหวัดลำปางเป็นพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกอ้อย ส่วนแรงงานที่ทำการปลูกอ้อย และ เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมน้ำตาล เป็นคนไทยทั้งหมด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อุตสาหกรรมน้ำตาลไทยในจังหวัดเป็นเพียงอุตสาหกรรมเดียวที่ประสบความสำเร็จและสามารถกีดกันคนจีนไม่ให้เกิดการค้าน้ำตาลได้ อย่างไรก็ตามพบว่านโยบายกีดกันชาวจีนอื่นๆ ไม่ได้ถูกผลักดันอย่างจริงจัง เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในปลายปี พ.ศ. 2481 จึงมีการประกาศ จึงเริ่มมีการใช้นโยบายไทยนิยมเศรษฐกิจอย่างจริงจัง มีการออกกฎหมายกีดกัน ชาวจีนให้ไม่สามารถทำธุรกิจการค้าชนิดอื่นได้ เช่น การออกพระราชบัญญัติควบคุมการค้าสัตว์ ส่งกระทบต่อคนจีนในเมืองนครลำปางเป็นอย่างมาก เนื่องจากการฆ่าหมูและการขายส่งหมูเป็นธุรกิจที่สำคัญ และอยู่ในการจัดการของคนจีน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้คนไทยดำเนินการค้า จึงเกิดบริษัทต่างๆ มากมายขึ้นในจังหวัดลำปาง คือ บริษัทไทยนิยมพาณิชย์ ลำปาง และ บริษัทลำปางจังหวัดพาณิชย์ ซึ่งทั้งสองบริษัทเป็นคู่แข่งทางการค้าที่พยายามจะอาศัยอำนาจรัฐ และความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเป็นเอเยนต์ หรือ ตัวแทนในการจำหน่ายสินค้า หรือ ผูกขาดสินค้าหลายชนิด เช่น น้ำมัน บุหรี่ และ สุรา เป็นต้น ถึงแม้ทั้งสองบริษัทจะระบุว่า เป็น บริษัทของคนไทย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารายชื่อผู้ถือหุ้นส่วนหนึ่งพบว่า มี “ชาวจีน” ในลำปางร่วมเป็นผู้ถือหุ้นด้วย ไม่เพียงแต่ธุรกิจการค้าเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ แต่โรงเรียนจีนในจังหวัดลำปาง คือ โรงเรียนยกสาย และ โรงเรียนฮั่วเคี้ยว ต่างได้รับผลกระทบจากนโยบายกีดกันชาวจีน จนกระทั่งโรงเรียนทั้งสองโรงต้องหยุดดำเนินการไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หลังจากที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นมาบริหารประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่ส่งผลกระทบต่อชาวจีนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งประเทศไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อญี่ปุ่นต้องการเดินทัพผ่านภาคเหนือของประเทศไทย อีกทั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องการจัดการเศรษฐกิจในภาคเหนือที่ถูกครอบงำโดยชาวจีน จึงมีการสั่งให้คนต่างด้าวอพยพออกจาก 6 จังหวัดภาคเหนือ ผลของคำสั่งดังกล่าวกระทบต่อชาวจีนบางกลุ่ม ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน ในขณะที่ชาวจีนบางกลุ่มที่มีฐานะดีกลับได้รับประโยชน์จากคำสั่งนั้น การที่ญี่ปุ่นเข้ายึดพื้นที่ทางภาคเหนือของสยามส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการในจังหวัดลำปาง

เมื่อประเทศไทยประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สองในฐานะพันธมิตรของฝ่ายอักษะ ผลของการเข้าร่วมสงครามฯ กระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิตของประชาชนในลำปาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกองทัพญี่ปุ่น และ กองทัพพายัพ เข้ามาตั้งกองบัญชาการทหารในลำปาง เกิดภาวะขาดแคลนสินค้าอุปโภค บริโภค เช่น ผัก ข้าว และ น้ำตาล ตลอดจนขาดแคลนเครื่องหนัง และ ยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้การศึกษาพบว่า การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง ส่งผลกระทบต่อประชาชนสามกลุ่มที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปาง คือ กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่ ชาวยุโรป และ อเมริกัน เนื่องจากในช่วงต้นของการประกาศเข้าร่วมสงคราม มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินคนต่างด้าวบางจำพวกในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2484” ส่งผลให้ชาวอังกฤษ อเมริกัน และ เนเธอร์แลนด์ กลายเป็นชนชาติศัตรูของประเทศไทยในทันที และได้มีการประกาศยึดทรัพย์สินเอกชน และ ธุรกิจของชนชาติศัตรูตามมา จึงทำให้ชาวอังกฤษ และ อเมริกันต้องอพยพออกจากลำปาง และเมื่อกองทัพญี่ปุ่น และ กองทัพพายัพ เดินทางเข้าสู่ลำปาง จึงมีการยึดทรัพย์สินเอกชน และ ธุรกิจของชนชาติศัตรู เช่น บริษัทป่าไม้ต่างๆ ตลอดจนยึด สถานกงสุล สถานพยาบาล และ โรงเรียน ซึ่งสถานที่เหล่านี้ถูกนำมาใช้เป็นสถานที่ตั้งของกองทัพบก และ กองทัพญี่ปุ่น

แต่อย่างไรก็ตามพบว่าในช่วงต้นของสงคราม ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปางไม่ได้รับผลกระทบ เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวต้องการควบคุมเฉพาะชาวอังกฤษ อเมริกัน และชาวเนเธอร์แลนด์เท่านั้น ดังนั้นชาวจีนจึงสามารถดำรงอยู่ และ ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจในจังหวัดลำปางได้เหมือนช่วงก่อนประกาศสงครามฯ ส่วนกลุ่มที่สองที่ได้รับผลกระทบคือคหบดีชาวพม่าในลำปางที่เคยทำงานให้อังกฤษ หรือ เคยเป็นเอเจนต์ให้อังกฤษต่างกลัวว่าจะสูญเสียอำนาจทางเศรษฐกิจที่ตนเองครอบครองไป จึงทำให้คหบดีชาวพม่าในลำปางหลายคน ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนญี่ปุ่น เพราะประเมินว่าถ้าญี่ปุ่นชนะสงคราม คหบดีพม่าเหล่านั้นยังมียุทธศาสตร์ที่จะครอบครองหรือดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในลำปางต่อไป แต่ผลของสงครามกลับตรงกันข้าม คือประเทศญี่ปุ่นประกาศแพ้สงคราม จึงทำให้คหบดีชาวพม่าในลำปางสูญเสียเงินทอง ทรัพย์สิน อีกทั้งได้ลดบทบาททางเศรษฐกิจของตนเองลงจนเกือบจะหายไปจากจังหวัดลำปาง เช่นตระกูลบริบูรณ์ ของหม่องยี ตระกูลวงศ์พรหมินทร์ ของหม่องโพมิน และตระกูลโพธิ์ดีพันธ์ ของหม่องโพธิ์ดี เป็นต้น ส่วนกลุ่มสุดท้าย ได้แก่ ชาวจีนในลำปาง ได้รับผลกระทบในช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นเดินทางเข้าสู่ลำปางแล้ว ในช่วงเวลานี้จอมพล ป. มีคำสั่งประกาศให้จังหวัดลำปางเป็นพื้นที่เขตหวงห้าม โดยกำหนดให้คนต่างด้าว โดยเฉพาะชาวจีนต้องอพยพออกจากพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ชาวจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีที่อาศัยอยู่ในลำปาง ได้อาศัยช่องว่างของกฎหมาย และ อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีความใกล้ชิดกับข้าราชการระดับสูง จึงทำให้ชาวจีนที่มีฐานะดีส่วนใหญ่ไม่ต้องอพยพออก ส่วนผู้ที่อพยพออกส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับกลาง ถึง ยากจน

ผลของสงครามโลกครั้งที่สองเป็นปัจจัยผลักดันให้ชาวยุโรป ชาวอเมริกัน และ คหบดีชาวพม่าที่ครอบครองกิจการป่าไม้ในลำปาง หมดอำนาจทางเศรษฐกิจลง และ นโยบายกีดกันชาวจีนที่ประกาศใช้ในช่วงสงครามฯ นั้น ไม่สามารถลดบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีน แต่กลับเอื้อประโยชน์ให้ชาวจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี สามารถครอบครองกิจการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายไทยมากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า

เมื่อพม่าลดบทบาทลง กลับเห็นการเพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีน
ในนครลำปางมากขึ้น

หลังจากที่นายควง อภัยวงศ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ
ประเทศไทยช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สอง พบว่ามีการเปลี่ยนแปลง
นโยบายต่างๆ มากมาย เช่น การยกเลิกเขตหวงห้ามสำหรับคนต่างด้าว
ซึ่งส่งผลให้ชาวจีนที่อพยพออกจากจังหวัดลำปาง กลับเข้าสู่จังหวัดลำปาง
ได้ ในขณะที่เดียวกันความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดลำปางใน
ฐานะหัวเมืองอันดับสองในภาคเหนือได้ดึงดูดให้คนจีนที่ไม่เคยมีภูมิลำเนา
เดิมที่จังหวัดลำปาง เริ่มเดินทางเข้าสู่จังหวัดลำปางมากขึ้นจนกระทั่ง
ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจในจังหวัดลำปางจนกระทั่งปัจจุบัน
เช่น ตระกูลจิระสันติการ และ ตระกูลเหล่าธรรมทัศน์ เป็นต้น การอพยพ
ของคนจีนเข้าสู่จังหวัดลำปางก่อให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมที่เข้มแข็ง
มากขึ้นจนกระทั่งมีการเปิดโรงเรียนจีนเพื่อให้บุตรหลานชาวจีนได้เรียน
ภาษาจีนอีกครั้ง ซึ่งโรงเรียนที่เปิดดำเนินการในช่วงแรกคือ “โรงเรียน
ประชาวิทย์” มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ต่อมาจึงมี
การเปิดการเรียนการสอนจนถึงระดับมัธยมศึกษาได้ชื่อ “โรงเรียนมัธยม
วิทยา” ไม่เพียงแต่สถานศึกษาที่ถูกก่อตั้งขึ้น แต่ยังมีมูลนิธิลำปาง
สงเคราะห์เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก
ข้อที่น่าสังเกต คือ มูลนิธิลำปางสงเคราะห์มีชาวจีนทุกกลุ่มภาษาเข้าร่วม
ดำเนินงานโดยไม่แบ่งแยก และยังคงดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

ไม่เพียงแต่นโยบายที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนได้เปลี่ยนแปลงไป การ
ที่ประเทศไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา ส่งผลให้
บริษัทยังกฤษ และ ชาวอังกฤษ ที่เคยมีบทบาทสูงมากในการดำเนิน
กิจการทางเศรษฐกิจในจังหวัดลำปางถูกยึดทรัพย์ และถูกเข้าควบคุม
กิจการโดยรัฐบาลไทย ถึงแม้หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยจะ
ประกาศคืนทรัพย์สินที่ยึดไว้เหล่านั้น ก็ไม่สามารถดึงดูดให้บริษัทยังกฤษ
กลับเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจ และกลับมาอาศัยในจังหวัดลำปางได้
เหมือนเดิม เพราะกิจการป่าไม้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของชาวอังกฤษ ถูก
รัฐบาลไทยเข้าดำเนินการเอง ส่วนกิจการของชาวอเมริกันพบว่า
เกี่ยวข้องกับสาธารณประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ คือ กิจการโรงเรียน และ

กิจการโรงพยาบาล ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดสงครามโรงเรียนและโรงพยาบาลของมิชชันนารีได้ถูกเปิดดำเนินการอีกครั้ง และยังคงดำเนินงานอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

นอกเหนือจากการกลับมาของชาวจีนพร้อมๆ กับการลดบทบาทของชาวอังกฤษ แล้วเศรษฐกิจของจังหวัดลำปางหลังสงครามโลกครั้งที่สองมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กิจการไฟฟ้า ซึ่งเป็นกิจการที่สำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนา ได้ถูกรัฐบาลเข้ามาดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ในขณะที่เดียวกันกิจการที่รัฐบาลเคยเข้าควบคุมในสมัยสงคราม เช่น กิจการโรงฟอกหนัง และ บริษัทลำปางจังหวัดพาณิชย์ รัฐบาลได้ขายหุ้นทั้งหมดให้กลับคืนให้แก่เอกชนในที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจหลังสงครามยังอยู่ในภาวะขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าข้าว จึงทำให้ลำปางต้องนำเข้าข้าวจากจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ยังพบว่าช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เศรษฐกิจของจังหวัดลำปางยังคงเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้จากจำนวนร้านค้าที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่แล้วเป็นร้านค้าของคนไทยตามกฎหมาย แต่ในข้อเท็จจริงพบว่าร้านเหล่านี้เป็นร้านค้าของชาวจีน ซึ่งได้รับสัญชาติไทย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เศรษฐกิจของจังหวัดลำปางกลับมายุ่งเกี่ยวกับการดำเนินงานของชาวจีนอีกครั้ง แต่ชาวจีนเหล่านี้เป็นชาวจีนที่มีการแปลงสัญชาติเป็นคนไทย หรือเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยแต่มีบิดา หรือ มารดาเป็นชาวจีน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าบุคคลเหล่านี้ถือสัญชาติไทย เชื้อชาติจีน หรือที่รู้จักกันในนามของ “ชาวไทยเชื้อสายจีน” นั่นเอง

บทสรุป

การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเมืองนครลำปาง ตั้งแต่ยุคหลังสนธิสัญญาเบาริงจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2503 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยช่วงแรก คือ ช่วงก่อนที่รถไฟจะมาถึงลำปาง การค้าขาย และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้การดำเนินงานของชาวยุโรป ชาวพม่า และ ชาวจีน แต่เมื่อรถไฟมาถึงลำปาง

พบว่ากิจการค้าทั่วไปที่ชาวพม่าเคยดำเนินการธุรกิจอยู่ถูกชาวจีนเข้าครอบงำ หรือ ซื้อกิจการมาดำเนินการเอง ทำให้บทบาทของพ่อค้าชาวพม่าค่อยๆ ลดเลือนไป ในขณะที่บทบาทของพ่อค้าชาวจีนมีความเด่นชัดมาก แต่อย่างไรก็ตามพบว่าชาวยุโรป และ ชาวมายังคงมีอิทธิพล หรือ ครอบงำ กิจการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจป่าไม้สัก จุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลให้คนจีน ประสบความสำเร็จ ในการครอบครองกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดใน ลำปาง คือ การเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่สอง และ นโยบายไทย นิยมทางเศรษฐกิจ อธิบายได้ว่า การเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่สอง ส่งผลกระทบต่อชาวอังกฤษโดยตรง คือ ชาวอังกฤษกลายเป็นชนชาติ ศัตรูของประเทศไทย และจะต้องอพยพออกจากประเทศไทยทันที ส่วน กิจการทั้งหลายที่ชาวอังกฤษดำเนินการมาตั้งแต่ก่อนมีสงครามฯ ก็ถูก รัฐบาลไทยเข้ายึดกิจการ ซึ่งเป็นการกำจัดอิทธิพลของชาวอังกฤษใน ลำปางอย่างเห็นได้ชัดเจน ในขณะที่เดียวกันชาวพม่าเป็นผู้ที่ได้รับ ผลกระทบทางอ้อมจากสงครามฯ คือ ชาวพม่าส่วนใหญ่ดำรงตนเป็นเฮด แมนให้แก่บริษัทอังกฤษ ดังนั้นเมื่อชาวอังกฤษต้องอพยพออกจากลำปาง ทันทีที่ประกาศสงครามฯ จึงส่งผลกระทบต่อชาวพม่าด้วยเช่นกัน ใน ทำนองตรงกันข้ามพบว่า สงครามโลกครั้งที่สองไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรง ต่อชาวจีนในลำปาง และนโยบายไทยนิยมทางเศรษฐกิจที่ออกในสมัยจอม พล ป. พิบูลสงครามซึ่งมีเป้าหมายชัดเจนที่จะลดบทบาททางเศรษฐกิจ ของชาวจีน แต่กลับพบว่า นโยบายดังกล่าวนี้กระทบกับกลุ่มคนจีนที่มี ฐานะปานกลางถึงยากจน ส่วนคนจีนที่มีความสัมพันธ์กับข้าราชการ หรือ มีฐานะที่ร่ำรวยกลับไม่ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวเลย

